

ABD Güvenlik Politikalarında Güç Kullanımı ve Caydırıcılık

Şanlı Bahadır KOÇ*

Gücün nerede, ne zaman, nasıl ve niye kullanılacağı Amerika'da önemli bir tartışma konusudur. Askerî güç diplomasiyi nasıl desteklemelidir? Amerika güç kullanırken hangi kavramlar, kriterler ve hesaplarla hareket etmektedir? Askerî gücün kullanılmasının yararları ve zararları, maliyeti ve getirisi, fırsatları ve riskleri nelerdir? Teröre karşı savaş ve Askerî Alanda Devrim, silahına davranmaya fazla istekli bir Amerika yaratabilir.

Where, when, how and why force should be used is the subject of a great debate in the US. How should the use of force supplement diplomacy? Which concepts and principles do guide the American use of force? What are the risks, costs and utility of force? The war against terror and the Revolution in Military Affairs may result a 'trigger happy' America.

'Geride küçük sessiz bir askerî gücün bulunmasının diplomaside hoşluğa ve kibarlığa ne kadar katkıda bulunduğunu tahmin edemezsiniz.'

George F. Kennan, Amerikalı diplomat ve devlet adamı.

'Yumuşakça konuş ve büyük bir sopa taşı.'
Theodore Roosevelt, ABD Başkanı.

'Kontrolsüz güç, güç değildir.'
Lâstik reklâmı.

25

Nerede, ne zaman, hangi ölçek ve şiddette ve ne önemlisi niye askerî güç kullanılacağı devlet adamlığının temel problemlerinden biri olmaya devam etmektedir.¹ Askerî güç tehdidi ve kullanılması Amerikan dış ve güvenlik politikasının en önemli enstrümanlarından biridir. Askerî güç ve bunu kullanmaya hazır ve niyetli olmak Amerikan hegemonyasının önemli ayaklarından birini oluşturur.

* ASAM ABD Araştırmaları Masası, Araştırmacı.
E-posta: ajp1914@yahoo.com

¹ Thomas C. Schelling, *Arms and Influence*, New Haven: Yale University Press, 1966; Gordon A. Craig ve Alexander L. George, *Force and Statecraft*, New York: Oxford University Press, 1995, ss. 196-213; Richard Haass, *Intervention: The Use of American Military Force in the Post-Cold War World*, Carnegie Endowment for International Peace, 1999; Richard Haass, *The Use and Abuse of Military Force*, Brookings Institution, Kasım 1999; Richard Haass, "Military Force: A User's Guide", *Foreign Policy*, Kış 1994, ss. 21-38; Barry M. Blechman ve Tamara Cofman Wittes, "Defining Moment: The Threat and Use of Force in American Foreign Policy", *Political Science Quarterly*, Bahar 1999, s. 1-31; Charles William Maynes, "Relearning Intervention", *Foreign Policy*, Bahar 1995, ss. 96-114.

turmaktadır ABD geçtiğimiz yarım asırda çok değişik coğrafyalarda değişik şekillerde askerî güç kullanma yoluna gitmiştir. ABD güç kullanırken ne gibi kavramlar, kriterler ve hesaplarla hareket etmektedir? Askerî gücün kullanılmasının yararları ve zararları, maliyeti ve getirisi, fırsatları ve riskleri nelerdir? Askerî gücün kullanılmasını belirleyen faktörler nelerdir? Bu yazı en genel hatlarıyla bu sorulara cevap aramaya çalışacaktır.

Savaşın, sorunların çözümünde bir araç olmaktan çıkacağı öngörülerine² ve Batılı ülkelerin arasındaki anlaşmazlıklarda askerî gücün kullanılması ve hatta bunun tahayyül edilmesinin bile artık mümkün olmadığı gerçeğine rağmen,³ Batılı olmayan ülkelerin kendi aralarında ve Amerika'nın Batılı olmayan ülkelerle arasındaki anlaşmazlıkların çözümünde askerî güç tehdidi ve kullanımı önemli olmaya devam etmektedir.⁴

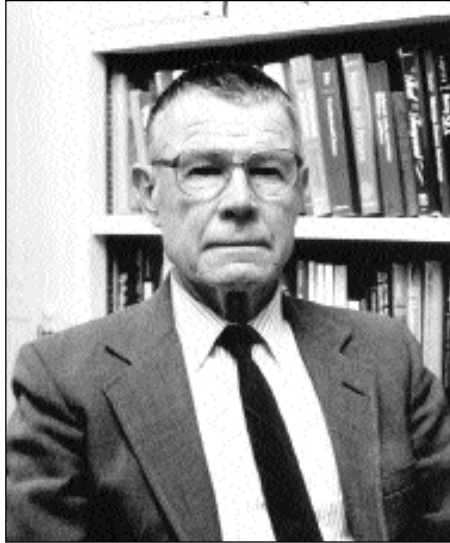
Soğuk Savaş'ın bitmesi askerî müdahaleler konusunda Amerika'nın elini rahatlatmış ve Washington müdahalelerinin küresel bir savaşa yol açabileceği endişesinden kurtulmuşsa da bu durum aynı zamanda neyin Amerikan çıkarı olduğu konusunda Soğuk Savaş döneminde varolan berraklığın kaybolmasına da neden olmuştur.

Hangi bölge, konu ve değerlerin Amerikan "kan, para ve prestiji"nin harcanmasına değeceği sorusunu cevaplamak daha güç hâle gelmiştir. 11 Eylül sonrasında girilen iklimde bunun böyle kalacağı görülmektedir. 2000'li yıllarda ABD'nin askerî güç kullanımını etkileyebilecek üç önemli gelişmeden bahsedilebilir: 1) 11 Eylül, Amerika'nın savunmasında aktif ve önleyici güç kullanımını Amerikan kamuoyu nezdinde gerekli ve meşru hâle getirmiştir. 2) Askerî teknoloji alanındaki "devrim" niteliğindeki gelişme ve bunun silâh sistemle-

rinde hızla uygulanmaya konması güç kullanımını Amerika için giderek daha az riskli, maliyetli ve başarı şansı yüksek bir konuma getirmektedir. 3) ABD önümüzdeki dönemde devletlere olduğu kadar terörist örgütler, uyuşturucu şebekeleri ve mafya, iç savaşın tarafı milis örgütler gibi devlet dışı aktörlere yönelik de güç kullanmak durumunda kalacaktır.

Askerî güç kullanımı amaç, büyüklük, maliyet ve etki açısından değişik şekillerde gerçekleştirilir: Düşmanın istenmeyen bir şey yapmasını caydırıcı (deterrence), düşmanı bir şey yapmaya ya da hâlihazırda başladığı bir eylemi durdurmaya ya da geri almaya zorlayıcı⁵ (compellent), önleyici (preventive) ve ön alıcı (pre-emptive), cezalandırıcı (punitive) saldırılar, ve barış gücü (peace-keeping), barış kurucu (peace-making) ve devlet kurucu (nation-building) operasyonlar gibi. Ayrıca aktiflik düzeyine göre yapılabilecek başka bir sınıflandırma da şu olabilir: Deniz aşırı bölgelerde askerî güç bulundurma, savaşa varmayan güç gösterisinde bulunma ve askerî güç kullanma. Charles Maynes ABD'nin askerî güç kullanma şekillerini aşağıdaki amaçlara göre sınıflandırmaktadır: "İttifak akitlerini yerine getirmek için, kitle imha silâhlarının yayılmasını engellemek amacıyla, anahtar müttefikleri iç karışıklıklara karşı korumak için, Amerikan vatandaşlarını korumak için, demokrasiyi desteklemek için, uyuşturucuları ele geçirmek ve karşı-terör amaçlı, barış güçlerine yardım ve destek için."⁶

Askerî güç kullanmaya duygusallıktan uzak ve rasyonel şekilde karar verilmiştir. Ulaşılması zor bir ideal olan tam rasyonellik alternatif yolların risk, maliyet, getiri ve sonuçlarının hesaplanması, ihtimal hesabı yapabilmeyi, kâr-zarar hesabı yapmayı, tanımlanmış ve düzenli bir öncelikler hiyerarşisine sahip olmayı ve araçlarla amaçlar arasında net ilişkiler kurmayı gerektirir. Amerikan güvenlik düşüncesinin en temel kavramı olan ve büyük ölçüde hasmın rasyonel olduğu varsayımına

Acıtma gücü-Askerî gücün ve tehdidin doğası ile ilgili 40 yıl önce ortaya attığı kavram ve öngörülerini hâlâ büyük ölçüde geçerli olan Thomas C. Schelling

² John Mueller, *Retreat from Doomsday*, New York: Basic Books, 1989.

³ Robert Jervis, "Theories of War in an Era of Leading-Power Peace", *American Political Science Review*, Mart 2002, ss. 1-14.

⁴ Güç kullanımı konusunda Avrupa ve ABD arasında giderek belirginleşen perspektif farklılıkları için bkz. Robert Kagan, "Power and Weakness", *Policy Review*, Haziran/Temmuz 2002, ss.

⁵ Gregory F. Treverton, *Framing Compellent Strategies*, Rand Corporation, 2000.

⁶ Maynes, "Relearning Intervention", s. 102.

dayanan caydırıcılık da tamamen “su geçirmez” bir strateji değildir. Caydırıcılık aşağıdaki şart ve şekillerde başarısızlığa uğrayabilir: Tehditler zayıf, muğlak, geç veya çelişkili olduğunda; karşı tarafın algılama özürleri yüzünden “duyulmadığında”; karşı taraf zamanın aleyhine işlediğini düşündüğünde; karşı taraf “oldu bittiler” ve “salam taktikleriyle” tehditlerin “etrafından dolandığında”; karşı taraf tehdit edilen savaşın şiddetini idrak edemediğinde; karşı taraf caydırıcının askerî gücü, bunu kullanma iradesi ve isteğini küçümsediğinde.⁷ Başarılı caydırıcı stratejiler karşı tarafın istek, ihtiyaç ve korkularının doğru anlaşılmasını gerektirir.

İlk Clinton yönetiminin Dışişleri Bakanı Warren Christopher’ın güç kullanma kriterleri; müdahalenin açık bir amaç, yüksek başarı şansı, çıkış stratejisi ve kamuoyu desteğine sahip olmasıydı. Reagan yönetiminin Savunma Bakanı Caspar Weinberger ise şartlarını, Amerika ve müttefiklerinin hayatı çıkarlarının söz konusu olması, kamuoyu desteği, açık ve net bir amacın olması, kazanma niyeti, diğer yolların tükenmiş olması, ve araç ve amaçlar arasında açık bir ilişki olması olarak belirtmişti.⁸ Körfez Savaşı koalisyonunun mimarı ve şu anda Dışişleri Siyaset Plânlaması Dairesi Başkanı Richard Haass’ın kriterleri askerî müdahalelerin “açık ve tanımlanmış amaç ve çıkarları” olması, “harekâtın ‘yapılabilir’ ve ‘arzulanır’ olması”, “muhtemel faydaların muhtemel maliyetlerden fazla olması” ve bu “fayda maliyet oranının eldeki diğer siyaset enstrümanlarının getirisinden yüksek olması”dır.⁹

Körfez Savaşı sırasında Amerikan Genelkurmay Başkanı olan şimdiki Dışişleri Bakanı Powell’a göreyse askerî müdahale öncesinde şu sorular uzun uzun düşünülmelidir: “Politik amacımız açıkça tanımlanmış, önemli ve anlaşılabilir mi? Şiddet dışı bütün politikalar başarısız oldu mu? Askerî güç amacı gerçekleştirebilecek mi? Bedeli ne olacak? Kazançlar ve riskler incelendi mi? Değiştirmek istediğimiz durum, güç kullanılarak değiştirildikten sonra, nasıl gelişecek ve sonuçları ne olacak?”¹⁰ Bazı yorumcular bu kriterlerin tek tek

8 Başarılı caydırıcı stratejiler karşı tarafın istek, ihtiyaç ve korkularının doğru anlaşılmasını gerektirir.⁷

meşru olsalar da bir bütün olarak şart koşulmalarının gerçekçi olmadığı ve Amerika’nın “hareketsiz kalma reçetesi” olacağı uyarısında bulunmaktadır.¹¹ ABD’nin 11 Eylül’den sonra terörle mücadele kapsamında yaptığı ve yapmaya hazırlandığı askerî harekâtlar Colin Powell’ın yukarıdaki kriterlerini ciddi şekilde zorlayacaktır.¹² Amerika’nın Powell doktrinini sadık bir şekilde uyguladığı bir dünya nasıl olurdu?

Askerî gücün kullanımı bazı kural ve kriterlere bağlanmalı mıdır; yoksa her durum kendine özgü, dinamik ve kaotik olduğu için bağlayıcı ilkeler, genellemeler ve sınırlamalarla Amerikan manevra alanının daraltılması gereksiz ve hatta zararlı mıdır? Askerî gücü kullanmak için bağlayıcı bazı kriter ve standartların getirilmesi, Amerika’nın “elini açık olarak oynamasına” neden olacağı için Washington açısından sorun yaratabilir. Caydırıcılık bir ölçüde belirsizliğin avantajlı kullanılmasına dayalıdır. Karşı taraf sizin ne zaman kesin müdahale edeceğinizi bilmeli ama ne zaman müdahale etmeyeceğinizi kesinlikle bilmemelidir. Bu da ancak belli derecede bir muğlaklık sağlanarak elde edilebilir.¹³ Aksi takdirde tehditler çok sık askerî güçle desteklenmek zorunda kalınabilir ki, bu da “güç kullanma tehdidinin en verimli ve optimal şekilde kullanılması” olan “caydırıcılık sanatı”nın başarısız olması demektir. Çünkü “her zaman korunacak çıkarlar bunu koruyacak güçten fazla olacaktır.”¹⁴ Ayrıca bir çıkış stratejisi ve tarihi belirlememenin küçük çaplı insanî müdahaleler için söz konusu olabileceği fakat millî çıkarların yoğun, net ve ivedi olduğu çatışmalarda anlamsız ve zararlı olabileceği de iddia edilmektedir. Bütün diğer yolların tü-

⁷ Şanlı Bahadır Koç, “Deterrence Failure in Theory and Practice”, (Yayımlanmamış Makale).

⁸ Caspar Weinberger, “The Uses of Military Power”, Ulusal Basın Kulübü’nde 28 Kasım 1984’de yapılan konuşma. Metin için bkz. Richard Haass, *Intervention*, içinde ss. 197-205.

⁹ Richard Haass, *The Reluctant Sheriff: The United States after the Cold War*, Brookings Press, 1997, s. 111.

¹⁰ Colin Powell, “US Forces: Challenges Ahead”, *Foreign Affairs*, Kış 1992/1993, ss. 32-45.

¹¹ Donald Kagan ve Frederick W. Kagan, *While America Sleeps*, St: Martin’s Press, 2000, s. 304-305; Jeffrey Record, “Weinberger-Powell Doctrine Doesn’t Cut It”, *US Naval Institute Proceedings*, Ekim 2000.

¹² Jacob Weisberg, “Doctrine, heal yourself”, *Slate*, 25 Eylül 2001.

¹³ Nitekim Powell’in kendisi de aynı makalede fazla net, bağlayıcı ve yaratıcılığı sınırlayan prensiplerin tehlikelerine dikkat çekmiştir. Powell, “US Forces...” ss. 37-38.

¹⁴ Haass, “Military Force: Users’s Guide”, s. 21.

kenmesini beklenirse problem ve krizler içinden çıkılmaz hâle gelebilir. Başlangıçta doğru doz ve şekilde kullanılan askerî güç tehdidi bu gücün kullanılmasını gerektirmeden sorunları baştan çözebilir.¹⁵

ABD’de askerî liderler ile sivil otorite arasında askerî gücün savaş dışı hâllerde diplomatik üstünlük sağlamak amacıyla kullanımı konusunda belirgin bir görüş ayrılığından bahsedilebilir. Askerler genelde askerî gücün savaş amacıyla, topyekûn, hızlı ve mümkün olduğunca siyasî müdahalelerden uzak bir şekilde kullanılmasını arzularken, siviller genelde askerî güç kullanma olmasa bile tehdidinin dış siyasetin daha sık kullanılan bir enstrümanı olmasını arzulamaktadır. Şahinler tehditlerin gerçek ya da sembolik güç kullanımı ile desteklenmesini ve güç kullanma tehdit, jest ve sinyallerinin diplomasiyle uyumlu kullanılması gerektiğini savunmaktadırlar. “Eğer kullanmayacaksak silahlanmaya ve orduya bu kadar parayı niye harcıyoruz?” sorusunu sormaktadırlar. Irak’a operasyon tartışılırken Amerikan Genelkurmayı’nın sınırlı harekâtı reddetmesi ve en az 200 bin kişilik kuvveti bölgeye getirmekte ısrar etmesi aslında bir anlamda “işleri yokuşa sürmek” ve siyasî liderleri bu konuya olan taahhütleri konusunda test etmek amacı da içeriyor olabilir: Ne kadar ciddisiniz? Siviller askerî gücün kullanımının siyasal amaçlara hizmet etmesi gerektiğini savunmaktadırlar. Siyasal amaçlar askerî gücün kullanılmasını belirlemeli, yönlendirmeli ve şekillendirmelidir. Askerî gücün kullanılması kararı sivil siyasal otorite tarafından kararlaştırılmalıdır.

Kamuoyu desteğinin sağlanması ve korunması, kamuoyunun askerî güç kullanımını destekleyecek “kıvama getirilmesi” Amerikalı karar alıcılar için önemli bir problemdir. Askerî müdahalelere Amerikan kamuoyunun desteği müdahalelerin kısa, nispeten kansız, hızlı, net ve başarılı olması ile doğru orantılıdır.¹⁶ Askerî güç zaman zaman iç politika amaçlı destek, popülerlik, “şan ve şöhret” sağlamak için de kullanılabilir. Amerikan başkanlarının, dikkati içerideki skandal, ekonomik bunalım ve sosyal problemlerden uzaklaştırmak için güç kullanabildiği geniş olarak kabul gören bir yargıdır. Ayrıca askerî müdahalelerin zamanlamasının Amerikan iç siyasetindeki dalgalanma ve se-

çim döngüsü dikkate alınarak yapıldığı da rahatlıkla iddia edilebilir.

İnsanî amaçlı müdahalelerle ilgili olarak “kötüye kullanıldığı”, “aşırıya kaçıldığı”, ya da “düzensiz kullanıldığı” gibi eleştiriler yapılmaktadır. ABD’nin Irak’a müdahale edip Bosna’ya etmemesi ya da geç etmesi, Kosova’ya müdahale edip Ruanda’ya etmemesi sorgulanmaktadır. ABD zaman zaman kendi çıkarları doğrudan etkilenmediği yerlerde bile müdahale etmek zorunda kalabilmektedir.

Askerî Konularda Devrim (Revolution in Military Affairs - RMA) olarak adlandırılan, hedefi çok az yanılma payıyla vuran sistemlerin, yüksek enformasyon teknolojisinin, haberleşme ve kumanda sistemlerinin, ileri sensör teknolojilerinden oluşan ve liderliğini ve hatta tekeline Amerika’nın elinde tuttuğu süreç askerî gücün etkinliğini ve hücum silâh ve stratejilerinin başarı şansını ciddi biçimde artırarak, savaşın ABD ordusu, Amerikan halkı ile devleti ve nihayetinde hasım devletlerin sivil halkına olan maliyet ve risklerini azaltma potansiyeli ile askerî gücün daha sık kullanılmasını beraberinde getirmiştir.¹⁷ Amerikan ordusu sadece geçmiş savaşları değil gelecek savaşların nasıl olabileceği üzerine ciddi bir zihinsel mesaiye bulunmakta ve hızla değişen ve gelişen yeni silâh sistemlerini muhtemel savaş senaryolarına entegre etmek, bu sistemlerin potansiyelini en optimal şekilde kullanmanın yolları üzerine kafa yormaktadır. Değişen tehditlere karşı ne tür silâhların gerekeceğini saptayıp silâh üreten şirketlere bu yönde siparişler vermektedirler.

Amerikan askerî operasyonlarının başka bir önemli ayağı da koalisyonlardır. Koalisyonların oluşması zaman almakta, aktörlerin sayısı arttıkça karar alma süreci yavaşlamakta ve bazen “kervan en yavaş devenin hızıyla ilerlemektedir”. Koalisyon savaşlarında ortakların istek, kabiliyet ve duyarlılıklarının dikkate alınmasını gerektirdiğinden; ABD’nin karar alma bağımsızlığını sınırlandırmaktadır. Ancak koalisyonlar askerî güç kullanımına meşruiyet sağlamak ve diplomatik maliyeti azaltıcı etkide bulunmaktadır.¹⁸ Denizaşırı üsler Amerikan caydırıcılığının en önemli unsurlarından biri-

¹⁵ Joshua Muravchik, *The Imperative of American Leadership: A Challenge to Neo-Isolationism*, The AEI Press, 1996, s. 153.

¹⁶ Barry Blechman, "The Intervention Dilemma," *The Washington Quarterly*, Yaz 1995, ss. 64.

¹⁷ John Orme, "The Utility of Force in World of Scarcity", *International Security*, Kış 1997, ss. 138-167. Afganistan operasyonunda Amerika’nın yeni teknolojileri kullanmadaki performansı için bkz. Michael O’Hanlon, "A Flawed Masterpiece", *Foreign Affairs*, Mart/Nisan 2002, ss. 47-63.

¹⁸ "Coercion and Coalitions", Daniel L. Byman, Matthew C. Waxman, ve Eric Larson, *Air Power as a Coercive Instrument*, Rand Corporation, 1999, ss. 87-106.

8 Savaşın lineer olmayan doğası her zaman, beklenmeyen, önceden kestirilemeyecek ve arzulanmayan paradoksal sonuçlar üretebilme kapasitesi taşımaktadır.⁷

dir.¹⁹ Askerî üsler, hava sahası kullanma anlaşmaları, diğer ülkelerin hava alanı, liman ve diğer askerî tesislerinin kullanılması, ortak tatbikatlar, ortak operasyonlar, koalisyon ve ittifakların diğer getirileridir.

İkinci Dünya Savaşı'ndan bu yana ABD dışında sadece bir ülke (Falkland Savaşı'nda İngiltere) kendine sınırdış olmayan bir yerde tek başına savaşı denemiştir.²⁰ 90'lı yıllarda Amerikan askerî müdahaleleri Somali dışında yüksek bir başarı oranı tutturmuştur. Her savaşta elde edilen başarı ve verilen askerî kayıpların düşüklüğü; ilerde savaşın başarısı değerlendirilirken baz olarak kabul edilmektedir. Diğer yandan başarılı ve maliyetsiz Amerikan müdahaleleri Amerika'nın rakip ve düşmanlarında yılgınlık, umutsuzluk ve teslimiyet duygusu yaratmakta ve ABD "daha savaş başlamadan" galip ilân edilmektedir. Ancak unutulmamalıdır ki savaşın lineer olmayan doğası²¹ her zaman, beklenmeyen, önceden kestirilemeyecek ve arzulanmayan paradoksal sonuçlar üretebilme kapasitesi taşımaktadır. Çok sık, gereksiz ve sorumsuzca müdahale etmenin riskleri de yok değildir. Bir önceki başarıların "zafer sarhoşluğu" aynı formülleri değişik ortamlarda da kullanmaya sevk edebilir. Bu konuda en sık verilen örnek Afganistan modelinin Irak'ta başarılı olup olmayacağıdır. Hava gücü Amerikan müdahaleciliğinin en önemli unsurlarından biridir. Ama hava gücü, inandırıcı "karaaya asker indirme" tehditleriyle desteklenmediğinde her zaman tek başına başarılı olamayabilir.²²

¹⁹ Deniz aşırı üslerin Amerikan güvenlik politikalarındaki önem ve işlevleri için bkz. Richard L. Kugler, *Changes Head: Future Directions for the U.S. Military Presence*, Rand Corporation, 1998, s. 1-29.

²⁰ Gregg Easterbrook, "Force of Habit", *The New Republic*, 17 Aralık 2001.

²¹ Edward Luttwak, *Strategy: The Logic of War and Peace*, Belknap Press, 1990.

²² Darly G. Press, "The Myth of Air Power in the Persian Gulf War and the Future of Warfare", *International Security*, Kış

Başarısız müdahaleler, "bataklığa" dönüşürse millî morale de çok büyük olumsuz etkileri olabilmektedir. Bu tür başarısızlıklar ileride daha elzem askerî müdahalelere karşı Amerikan kamuoyunu soğutabilmektedir. Çok fazla yere müdahale eden bir Amerika, daha hayatî çıkarlarını savunmada güçlükler yaşayabilir.²³ Askerî gücün kullanılmasında yaşanabilecek başarısızlıkların askerî alanla sınırlı kalmayan sonuçları olabilir. Büyük çaplı bir ya da daha küçük ama seri askerî başarısızlıklar Amerikan hegemonyasını sekteye uğratabilir. Böyle başarısızlıklar potansiyel rakiplere Amerikan gücünün kırılmaz olmadığını düşündürterek umutlandırıp hareketlendirebilir. Amerika'nın savunmasını Washington'a "ihale etmiş" dost ve müttefikleri kendi başlarının çaresine bakma gereği hissedebilirler. Bu durum güvenlik rekabetinin artmasına, bölgesel ve global silâhlanma yarışlarına ve Amerika'nın dünya olaylarını belirleme ve etkileme gücünün azalmasına neden olabilir. Özellikle Amerika'nın coğrafi olarak farklı bölgelerde aynı anda büyük çaplı askerî operasyonlar düzenleme kapasitesi hakkında oluşabilecek soru işaretleri, Washington uzak bir bölgede askerî olarak meşgulken "fırsatı kullanmak isteyen" revizyonist ülkeleri yüreklendirebilir. Ama askerî müdahalelerdeki uzun, maliyetli ve giderek "içine çeken" operasyonlar ve başarısızlıkların en önemli sonucu Amerikan kamuoyu üzerinde olmaktadır. Amerika'nın "Vietnam sendromu"ndan kurtulması çok uzun sürmüştür.

Amerika'nın son dönemde kazandığı hızlı ve kesin askerî başarıların önümüzdeki dönemde özellikle devletlere yönelik caydırıcı tehditlere ilave bir inandırıcılık katacağı söylenebilir. ABD, askerî güç kullanma gücü, iradesi ve isteği olduğunu kanıtlamıştır. Başarılı askerî müdahaleler zamanla

2001, ss. 5-44; Rob de Wijk, "The Limits of Military Power", *The Washington Quarterly*, Kış 2002, ss. 75-92; Daniel L. Byman, Matthew C. Waxman, ve Eric Larson, *Air Power as a Coercive Instrument*, Rand Corporation, 1999; Scott A. Cooper, "The Politics of Airstrikes", *Policy Review*, Haziran 2001.

²³ Pentagon Amerika'nın iki büyük savaşı aynı anda sürdürebilme kapasitesini sorgulamaya başlamıştır. Acaba ABD, örneğin, bir yandan 300 bin askerî Saddam'ı devirmek için Körfez'e getirip aynı zamanda Tayvan Körfezi ya da iki Kore arasındaki bir savaşa tam gücüyle yetişebilir mi? Colin Powell böyle bir yeteneğin kazanılması ve bunun ortaya konmasının aynı anda iki savaş yapmak zorunda kalmamanın en önemli güvencesi olacağı düşüncesidir. Powell, "US Forces...", s. 35; Michele A. Flournoy, "Re-evaluating the 2 Major Theater War Strategy", CSIS, 20 Haziran 2001; Tony Karon, "Why the Pentagon May Revise its Two-War Strategy", *Time*, 8 Mayıs 2001.

askerî tehditlerin inandırıcılığını arttırarak askeri gücün daha az sıklıkta kullanılmasını sağlayabilir. Tehditlerin başarılı olabilmesi için Amerika'nın 'zaman zaman' başarılı, etkili, düşük maliyet ve az kayıplı askerî müdahaleler düzenlemesi gerekmektedir.²⁴ Amerika'nın tek süper güç olduğu düşüncesi yaygınlaştıkça, Amerika'ya direnenlerin "güvenecek kimseleri kalmadığı" ortaya çıktıkça Amerika işini daha çok güç kullanma tehditleriyle görebilir. Washington askerî müdahalelerde Amerikan askerî teknolojisinin, ateş gücünün ve organizasyon becerisinin ve bunu kullanma iradesinin teşhirini de amaçlamaktadır. Günümüzde 19. yüzyılın "gunboat diplomasisi" yerini giderek "tomahawk diplomasisi"ne bırakmaktadır.

Önleyici Saldırı ve Ön Vuruş

Başkan Bush'un West Point Askerî Akademisi'nde 1 Haziran'da yaptığı konuşmada ortaya attığı Amerika'nın terörist örgüt ve kitle imha silâhları sahibi olmaya çalışan devletlere karşı saldırılmayı beklemeden vurmasını öngören konuşması fiiliyata geçirilirse Amerikan güvenlik stratejisinde önemli bir değişim gerçekleşecektir.²⁵ Nükleer, biyolojik ve kimyasal silâhlara karşı saldırılmayı beklemeden önceden vurmayı öngören doktrin İsrail ve Amerika'nın İran'a karşı bir harekâtının önünü dahi açabilir. Ama asıl önemi caydırıcılık boyutunda olacaktır. Bu tür silahlar edinmek isteyen ülkelere Amerika "sakın!" demektedir, "sakın, yoksa sizin için çok kötü olur." Doktrinin resmî halinin sonbaharda açıklanması beklenmektedir. Açıklanacak doktrinin hukuksal ve siyasî olarak eleştirilecek çok yönü olsa da bu tür girişimlere karşı Amerikan caydırıcılığını arttıracığı tahmininde bulunabiliriz. Kitle imha silâhları edinme arzusu gösteren ülkeler bu konuda "bir kere daha düşüneceklerdir". Doktrinin hukukî problemler açması kaçınılmaz olacaktır. Doktrin ve onun yaratacağı rüzgâr, hukuku da beraberinde değiştirmeye zorlayabilir. Konuyla akla gelen ilk sorular doktrinin ne kadar net olacağı ve yoruma ne kadar açık kapı bırakacağıdır.

Bu yaklaşımı pratikte uygulamakla doktrin olarak benimsemek arasında farklar olabilir. Amerikan yönetimi bu politikayı her yer ve zamanda uygulamaktan çok, seçici olmak zorundadır. Muhtemelen ayrıntılara fazla girmeden kitle imha silâhla-

8 Washington askerî müdahalelerde Amerikan askerî teknolojisinin, ateş-gücünün ve organizasyon becerisinin ve bunu kullanma iradesinin teşhirini de amaçlamaktadır.⁷

rı edinme ve terör eylemine girişmeyi caydırmayı amaçlayan bir doktrin açıklanacaktır. *Buradaki caydırıcılık karşı tarafın silâhları kullanmasını değil edinmesini engellemeye yönelik caydırıcılıktır.* Böylece ABD klâsik anlamda caydırıcılık ve çevreleme politikaları haricinde ön alma ve engelleyici saldırı seçeneklerini de portföyüne sokmuş olacaktır. Ön vurmanın menüdeki seçeneklerden biri olması gerektiği ama stratejinin kendisi olmaması gerektiğini savunan askerî uzmanlar da bulunmaktadır. Doktrinin bağlayıcı olmasının uluslararası siyasî maliyeti olabilir. Amerika'nın uluslararası hukuk ve kurallara uymayan kontrolsüz bir devlet hâlini aldığı imajı netleşebilir. Doktrin ve beraberindeki tehditler net ifadelerle dillendirilip uygulamada yeterince takipçi olunmazsa bu durum da tehditlerin inandırıcılığına zarar verebilir. Doktrinin son hâli Irak'a yönelik operasyonun öncesinde açıklanarak atmosfer hazırlanabilir.

Sonuç

Savaş, Amerikan başkanları için çok önemli bir karar olmaya devam edecektir. Askerî gücün kullanılması önemli bazı stratejik, ahlakî ve psikolojik kriterler arasında karmaşık öncelik tercihleri (trade-off) gerektirmektedir. Karmaşık kararlar bazen çok fazla düşünmeye ve tartışmaya fırsat kalmadan eksik bilgi ve istihbaratla alınmak zorunda kalınabilir. Askerî güç özellikle siyasî ve diplomatik ortamı değiştirici gücü ile Amerika için avantajlı "kontekstler yaratma" imkânı sağlamaktadır. Ama bu ortamlarda ne olacağı büyük ölçüde diplomaside gösterilecek maharete bağlıdır. Askerî güç bazı şeyler yapabilir ama her şeyi yapamaz. Araçları, amaçları, zamanlamayı, ortakları, düşmanı seçmek ve güç kullanımı ile diplomasinin beraber uyumlu kullanımı önemli olmaya devam etmektedir. Müdahale edilecek çatışmanın ya da düşmanın doğası ve amaçları; kullanılması gereken gücün türü, şiddeti, zamanlaması; müdahale öncesi diplomatik ortamın hazırlanması, ortakların seçimi ve iknası Amerikan askerî müdahalelerinin başarısını belirleyen en önemli faktörlerdir.

²⁴ Barry M. Blechman ve Tamara Cofman Wittes, "Defining Moment...", ss. 5-6.

²⁵ Thomas E. Ricks and Vernon Loeb, "Preemption to Be Military Policy", *Washington Post*, 10 Haziran 2002.

buqüne kadar qeleneksel
dispolitikamız icabı
aqr başlı tanındık
artık bu qeleneqin
dışına çıkarak başaqrısı
olma politikası
izleyelim ne dersiniz!

Sükür